

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕАТРУ, КІНО І
ТЕЛЕБАЧЕННЯ ІМЕНІ І. К. КАРПЕНКА-КАРОГО**

КОНИК ДМИТРО СЕРГІЙОВИЧ

**СПЕЦІАЛЬНИЙ КУРС
АКТОРСЬКИЙ ТРЕНІНГ В РОБОТІ НАД ТВОРОМ В. НЕСТАЙКА
«ТОРЕАДОРИ З ВАСЮКІВКИ»**

Методична розробка за тематикою творчого мистецького проєкту

Творчий керівник:
Бенюк Б. М.
завідувач першої кафедри
акторського мистецтва та режисури драми
Київського національного університету
театру, кіно та телебачення
ім. І. К. Карпенка-Карого,
Народний артист України,
професор

Науковий консультант:
Безгін О. І.
академік Національної академії мистецтв України,
завідувач кафедри організації театральної справи
імені І. Д. Безгіна
Київського національного університету
театру, кіно та телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого,
кандидат мистецтвознавства,
Заслужений діяч мистецтв України,
професор

КИЇВ-2024

Анотація. Даний спецкурс передбачає практику прикладного тренінгу, де кожна вправа направлена на певну тему, а кожна тема розкривається актором в моделі «суб'єкт-суб'єкт» по відношенню до глядача. Таким чином актор виходить на вправу під час тренінгу не в ролі («суб'єкт-об'єкт»), а самим собою з метою власного художнього самовираження у запропонованій темі.

При роботі «суб'єкт-суб'єкт» варто пам'ятати, що це лише початок шляху акторської роботи над образом. Зрештою акторське мистецтво передбачає втілення образу, ролі, персонажу, героя, дійової особи. Даний спецкурс пропонує актору (для того, аби стати творцем ролі та співторцем вистави/фільму, в противагу актору-виконавцю) пройти тренінг ґрунтовного та вільного процесу саморефлексії, кінцевою метою якої є художнє самовираження.

І на цьому шляху головною небезпекою є акторська самозацикленість. Проте, під наглядом викладача, це можливо виправити, якщо направляти увагу студента у зовнішній світ, аби в своїй рефлексії він був не один, аби він побачив свої переживання і в інших людях, і в художній літературі, і в історичних постатях, і, зрештою, у будь-якій людині (відповідно ролі, образу) на землі.

Викладачі відмічають зрушення акторської професійної свідомості у тих людей, що практикують своєрідне метафізичне роздягання на сцені. Після цього досвіду, актори вже не можуть працювати над своєю роллю, не вибудовуючи надзавдання своєї ролі і себе в цій ролі. Це видно по творчим рішенням, акторським виборам студентів, по їхніх художніх рішеннях, по їхньому внутрішньому розвитку та тих змінах, що відбуваються в період самостійної роботи між репетиціями в класі. Театральний університет – це саме те місце, де потрібно починати свій духовний шлях до самовираження. І починати це з найперших вправ з акторської майстерності.

Мета курсу – перехід студента-актора з позиції виконавця в позицію творця, з відчуттям відповідальності за будь-який його творчий проєкт, шляхом практики прикладного тренінгу на базі теми «Втраченого дитинства», взятої з трилогії В. Нестайка «Тореадори з Васюківки».

Здобувачі курсу мають знати:

- головні засади сценічного партнерства та взаємодії діючих осіб між собою, партнерського спілкування та акторської професійної етики;
- оперування базовими об'єктами уваги;
- що таке відчуття сценічного часу та сценічного простору;
- засади професійного поведіння зі своїм (і чужим) сценічним одягом та реквізитом;
- правила безпеки та правила поведіння з приміщенням та майном робочого сценічного простору;
- усі аспекти техніки сценічної мови;
- усі аспекти тілесного руху на сцені;
- принципи побутового, абстрактного, постмодерністського, епічного, ігрового, магічного театру;
- історію розвитку українського театру;
- історію розвитку світового театру;
- театральних режисерів ХХ та ХХІ ст, а також їхні найвідоміші вистави.

Питання спецкурсу

РОЗДІЛ І. САМОВИРАЖЕННЯ АКТОРА В МАЛІЙ ДРАМАТИЧНІЙ ФОРМІ

ТЕМА І.

- 1.1. Вправа з акторської майстерності як мала драматична форма.
- 1.2. Імпровізований монолог від себе.

- 1.3. Пластично-ритмічний етюд на тему свого імпровізованого монологу.

ТЕМА II.

- 2.1. Підготовлений монолог на хвилюючу актора тему.
- 2.2. Пластично-ритмічний етюд на тему свого підготовленого монологу.

ТЕМА III.

- 3.1. Розбір теми.
- 3.2. Акторська робота з темою.
- 3.3. Монолог та пластично-ритмічний етюд на задані та розібрані теми.

ТЕМА IV.

- 4.1. Вільний етюд зі зміною жанрів.
- 4.2. Вертикаль на низини у сценічному втіленні.
- 4.3. Розширення теми додатковими текстовими конструкціями, піснями, танцями, образними рішеннями.
- 4.4. Зіштовхування двох позицій, двох протирічних сил, аби виявити щось третє, тобто невідоме.
- 4.5. Відкритий розум під час вигадування та втілення етюду.
- 4.6. Театральні виражальні засоби в поєднанні з нетеатральними.

ТЕМА V.

- 5.1. Позитивний/негативний денний сон від Джека Уолтсера (на базі акторських шкіл Стелли Адлер, Лі Страсберга та Еліа Казана).
- 5.2. Інтимна дія від Джайлза Формана (на основі досліджень Крістофера Феттеса, Вільяма Карпентера, Ята Мальмгрена та Рудольфа Лабана).
- 5.3. Діалог Сенфорда Майзнера та його авторська модифікація.
- 5.4. Внутрішня пісня і Внутрішній танець від Тео вон Бомхарда.
- 5.5. Ритмічно-пластичний етюд від Наталії Кудрявцевої.

5.6. Енергія вільних асоціацій від Олени Лазович.

5.7. Стендап як частина авторського новітнього тренажу.

5.8. Елементи циркових та естрадних жанрів в акторському тренінгу.

5.9. Етюдний метод Єжи Гротовського та Томаса Річардса.

ТЕМА VI.

6.1. Створення авторського прикладного тренінгу з майстерності актора як повноцінної драматичної структури.

РОЗДІЛ II. СИНТЕЗ АВТОБІОГРАФІЧНОГО ТА ЧУЖОГО

ТЕМА VII.

7.1. Етюдний метод Єжи Гротовського та Томаса Річардса при переході від «суб'єкт-об'єкту» до «суб'єкт-суб'єкту», а потім повернення з новою якістю у модель «суб'єкт-об'єкт».

7.2. Тренінг з майстерності актора в роботі над сценічним героєм (на основі досліджень Джозефа Кемпбелла).

7.3. Концепція роль-герой як фундаментальна складова акторського тренінгу (досвід Єжи Гротовського та Леся Курбаса).

ТЕМА VIII.

8.1. Викладацько-режисерський вибір драматичного матеріалу.

8.2. Досвід Пітера Брука, Леся Курбаса та Антонена Арто у підготовці до інсценізації та під час розробки прикладного тренінгу.

8.3. Формування генеральної ідеї та «безформне передчуття».

ТЕМА IX.

9.1. Створення моновистави на основі художнього твору та власного доповнення.

9.2. Дослідження колективного несвідомого та архетипів.

9.3. Авторське висловлювання актора-творця своєї моновистави.

Форми навчання

Теоретичне лекційне навчання, практичні заняття та самостійна робота.

Тематика практичних занять

1. Перетворення монологу в авторський сценічний етюд.
2. Розширення теми зі свого «я» до зовнішнього світу шляхом асоціативного та міфологічного мислення.
3. Робота зі сценічним образом без блокування власної акторської природи студента-особистості.

Питання для самостійної роботи

1. Моя громадянська позиція та мої можливості взаємодії з глядачем.
2. Моральне право на художню провокацію.
3. Надзавдання ролі/сцени та надзавдання мене як актора.

Орієнтовний перелік питань для підсумкового контролю

1. Що таке закрита і недієва рефлексія? Як її уникати?
2. Де межа між закритою і недієвою рефлексією та акторським дослідженням теми?
3. Що таке сценічна дія? Як діє і рухається образ?
4. Які ознаки «відритого розуму»?
5. Що таке «шлях героя» та містичне, міфологічне мислення? В чому його користь, та які можуть бути небезпеки цього мислення?
6. Що таке продукування живої енергії та принцип змін?
7. Як ви розумієте поєднання на сцені себе-актора, ролі і архіобразу?
8. Для чого потрібна вправа «Інтимна дія» Джайлза Формана?

9. Що дає постійна практика вправи «Позитивний/негативний денний сон» Джека Уолтсера? Чому її можна робити лише під наглядом викладача?
10. Які процеси відбуваються під час вправи «Внутрішня пісня і Внутрішній танець» Тео вон Бомхарда?
11. Як одночасно бути «в сцені» та дивитися на неї «зі сторони»?
12. У чому різниця понять «роль-персонаж» та «роль-герой»?
13. Як об'єднати моновистави акторів в одну виставу, створивши спільне поле тем, сценічної дії та ансамблю?

Рекомендована література

Обов'язкова:

1. Арто Антонен. Театр і його двійник : Київ : Видавництво Жупанського. 2021. 280 с.
2. Безгін О. І. Фахові особливості театральної освіти : монографія. Київ : Освіта України, 2013. 291 с.
3. Головін Ю. Складові багатоплановості існування актора на сцені. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*. Харків, 2012. Вип. 36. С. 233–246.
4. Данте Аліг'єрі. Божественна комедія. Київ : Вид-во художньої літератури «Дніпро». 1976. 548 с.
5. Кемпбелл Джозеф. Тисячолікий герой. Львів : Terra Incognita. 2020. 416 с.
6. Курбас Лесь. Філософія театру : Харків-Київ : Основи : Олександр Савчук. 2022. 920 с.
7. Лимаренко Л. Репетиція як форма навчально-виховного процесу у студентському театрі. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. Київ, 2012. Вип. 4. С. 161-169.

8. Мейснер С. Про акторську професію : монографія /переклад українською та редакція Романа Бажана. [Місце публікації не визначене] : Видавець Василь Рогів. 2023. 236 с.
9. Монтень Мішель. Проби : кн. 1 / Мішель Монтень ; переклав з французької Анатоль Перепада. К. : Дух і Літера. 2005. 365 с.
10. Нестайко В. З. Тореадори з Васюківки. Трилогія про пригоди двох друзів. Нова авторська редакція з новими епізодами. Київ: «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА». 2010. 543 с.
11. Нестайко Всеволод «Я все життя писав саме для дітей – писав з любов'ю, болем і тривогою» : біобібліографічний нарис. Держ. закл. «Нац. б-ка України для дітей» ; автор-уклад. Н.О. Гажаман. Київ. 2019. 96 с.
12. Сковорода Григорій. Твори: У 2 т. К.: АТ «Обереги», 1994. (Гарвард, б-ка давнього укр. письменства). Т. 1. 528 с.
13. Чегусова З. Культурна спадщина України: до питання дослідження її стану в контексті наслідків військового вторгнення. *Народна творчість та етнологія*. Київ, 2022. № 2. С. 88-94.
14. Штефюк В. Д. Акторський тренінг Стелли Адлер : гра як форма соціальної взаємодії. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія : Мистецтвознавство*. Київ, 2021. Вип. 44. С. 135-141.
15. Brook Peter. *The Shifting Point: Forty Years of Theatrical Exploration, 1946-87*, London : Bloomsbury Academic. 2019. 216 p.
16. Christopher Fettes. *A Peopled Labyrinth: The Histrionic Sense: An Analysis of the Actor's Craft*. London : GFC Publishing, 2015. 342 p.
17. Declan Donnellan. *The actor and the target*. London: Nick Hern Books, 2005. 304 p.
18. Gallagher S., Gallagher J. Acting oneself as another : an actor's empathy for her character. 2019. *Topoi*. 39. 779–790.

19. Jerzy Grotowski. Towards a poor theatre. Routledge : A Theatre Arts Book. New York. 2002. 264 p.

20. Nembrini Franco. Dante Alighieri, Poeta del desiderio. Volume I: Inferno. Rome: Itaca, 2011, 224 p.

21. Richards Thomas. Heart of Practice: Within the Workcenter of Jerzy Grotowski and Tomas Richards. London : Routledge, 2008. 216 p.

22. Sanford Meisner. On acting. New York : Knopf Doubleday Publishing Group, 2012. 272 p.

23. Scott Balcerzak. Beyond Method: Stella Adler and the Male Actor. Detroit : Wayne State University Press, 2018. 288 p.

Додаткова:

1. Безгін О. І., Кузнєцова І. В., Успенська О. Ю. Художня культура і мистецька освіта України: сучасні прояви і смисли : монографія. Київ : Ін-т культурології НАМ України, 2019. 208 с.

2. Безгін О. І., Успенська О. Ю. Особливості акторської освіти у вітчизняному мистецько-освітньому процесі. *Культурологічна думка*. Київ, 2023. № 23. С. 129-142.

3. Вірич Н. В. Екзистенціал щастя в художньому світі Всеволода Нестайка. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський, 2012. Вип. 31. С. 217-219.

4. Штефюк В. Д. Акторський тренінг Майкла Сен-Дені : імпровізація в масці. *Мистецтвознавчі записки*. Київ, 2021. Вип. 39. С. 267-274.

5. Штефюк В. Д. Акторський тренінг Стелли Адлер : гра як форма соціальної взаємодії. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія : Мистецтвознавство*. Київ, 2021. Вип. 44. С. 135-141.

6. Nembrini Franco. Dante Alighieri, Poeta del desiderio. Volume II:

Purgatorio, Rome: Itaca, 2012, 176 p.

7. Nembrini Franco. Dante Alighieri, Poeta del desiderio. Volume III: Paradiso, Rome: Itaca, 2013, 208 p.

8. Sun J., Okada T. Interaction in acting training and its different manifestations in novice and professional actors. *Frontiers in Psychology*. 2023. 13:949209.

9. Verducci S. A moral method? Thoughts on cultivating empathy through method acting. *Moral Education*. 2000. 29. 87–99.